

JAN KOCHÉL

Wydział Teologiczny, Uniwersytet Opolski

<https://orcid.org/0000-0002-0399-6056>

Benedykt XVI, *Mystagogia Benedicti*.
Wprowadzenie w tajemnice roku liturgicznego.
Boże Narodzenie. Od Wigilii uroczystości Narodzenia Pańskiego
do uroczystości Świętej Bożej Rodzicielski Maryi,

red. A. Demitrów, Ordo et Pax – Fundacja Benedyktynów, Biskupów 2019
(recenzja książki)

Kolejny tom serii *Mystagogia Benedicti* kontynuuje papieską introdukcję w tajemnice roku liturgicznego. Tym razem przekonujemy się, że tajemnica Wcielenia i związany z nią okres Bożego Narodzenia to temat szczególnie bliski Papieżowi seniorowi. Od czasu ukazania się III tomu trylogii *Jezus z Nazaretu (Dzieciństwo)* uświadamiamy sobie, jak istotne są dla niego tradycje domu rodzinnego i liturgii domowej. W *Przedmowie* do historii dzieciństwa Jezusa pisał: „Nie jest to trzecia część, lecz swoisty «przedpokój» do dwu pierwszych części poświęconych postaci i posłannictwu Jezusa z Nazaretu” (Kraków 2012, s. 5n). Józef Ratzinger zaprosił nas tym samym do bardzo osobistego dialogu, który nawiązał on z tekstami biblijnymi na temat tajemnicy Wcielenia Słowa Bożego. W swojej refleksji wciąż podejmuje próbę odpowiedzi na kilka nurtujących go pytań: Czy to, co powiedziano [w Piśmie Świętym], jest prawdą? Czy ma jakieś znaczenie dla mnie? A jeśli tak, to jakie?

Wydaje się, że te pytania Ratzinger nosił w sercu od wczesnego dzieciństwa w bawarskim domu rodzinnym, gdzie zawsze żywe były tradycje bożonarodzeniowe i wielkanocne. Boże Narodzenie i Wielkanoc były „zawiasami”, wokół których krążyły kolejne okresy jego życia i wzrostu. Z okazji Pierwszej Komunii Świętej Józef otrzymał w prezencie książeczkę *Schotta* (mszałik dla świeckich), w której streszczono i wyjaśniono poszczególne części liturgii. Po latach wyznał: „Každy nowy etap głębszego wchodzenia w liturgię było dla mnie dużym przeżyciem (...). Fascynującą przygodą było zagłębianie się w tajemnicę światła liturgii, która rozgrywała się na ołtarzu przed nami i dla nas (...). Ta tajemnicza struktura tekstu i akcji wyrosła poprzez stulecia z wiary Kościoła” (zob. *Moje życie. Autobiografia*, Częstochowa 2013, s. 20n).

Oryginalnym wprowadzeniem do trzeciego tomu liturgicznych refleksji papieskich jest autorskie ujęcie *Teologii Wcielenia Benedykta XVI* ks. Jerzego Szymika, cenionego znawcy myśli Papieża seniora. Profesor z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego wyróżnił siedem istotnych elementów konstytutywnych teologii „inkarnacyjnej”: początek, posłuszeństwo, pokora, ciało, kenoza, Syn i Miłość. W swojej refleksji teologicznej J. Ratzinger/Benedykt XVI odwołuje się do szeregu tekstów biblijnych, patrystycznych, średniowiecznych i współczesnych. „Wcielenie Jezusa jest ukierunkowane na ofiarowanie siebie samego za ludzi, a to z kolei na Zmartwychwstanie; gdyby było inaczej, chrześcijaństwo nie byłoby prawdziwe” – czytamy w drugim tomie *Jezusa z Nazaretu* (Kraków 2011, s. 117). Stąd też konkluzja J. Szymika jest następująca: „Teologia Wcielenia i teologia Krzyża są historyczne i komplementarne w swej zbawczej logice. Logos-Syn stał się człowiekiem nie po to, by się na scenie teatru świata popisać (przed sobą?; przed nami?), ale po to, by umrzeć. Ta sama bowiem Miłość, którą na kartach Ewangelii poświadczają dyskretne wzmianki o częstej, intymnej i serdecznej modlitwie Jezusa, wzajemna miłość Ojca i Syna, każe Synowi wcielić się i umrzeć dla Ojca, siostr i braci. Umrzeć z miłości dla miłości. Jednak okaże się też, że miłość jest siłą, która wygra decydującą dla losu rzeczywistości walkę ze śmiercią o życie. Że umrzeć z miłości dla miłości jest ostatecznie wyborem życia. Bo Syn przemienił wewnętrznie własną śmierć w wydarzenie miłości i oddania” (s. 28n).

Omawiany zbiór bożonarodzeniowych tekstów papieskich składa się z siedmiu części. W pierwszej zebrano homilie wygłoszone przez Benedykta XVI podczas Mszy św. (pasterki) w Bazylice św. Piotra w latach 2005–2012. Już same tytuły papieskich homilii wyznaczają różnorodne kierunki refleksji teologicznej (s. 33–80). W drugiej części zebrano tradycyjne bożonarodzeniowe orędzia *Urbi et orbi* (s. 83–119). Trzecia część to zbiór rozważań przed modlitwą Anioł Pański z drugiego dnia Świąt, tj. liturgicznego wspomnienia św. Szczepana Męczennika (s. 123–138). W kolejnej części zebrano rozważania przed modlitwą Anioł Pański z Niedzieli Świętej Rodziny (s. 141–161). W piątej części umieszczono homilie wygłoszone podczas I nieszpórów uroczystości Świętej Bożej Rodzicielki Maryi (s. 165–204), a w szóstej homilie podczas Mszy św. i rozważania przed modlitwą Anioł Pański z tej samej uroczystości (s. 207–269). Zwieńczeniem tomu są trzy katechezy o Bożym Narodzeniu, wygłoszone przez Benedykta XVI podczas audiencji ogólnych (s. 273–287).

Redaktor serii, ks. dr Andrzej Demitrów, zaznaczył, że ze względu na znaczną ilość zebranego materiału trzeba było całość podzielić na dwie osobne części. Pierwsza (właśnie omawiana) obejmuje oktawę Bożego Narodzenia, czyli teksty od Mszy św. w noc Narodzenia Pańskiego (24 grudnia) do uroczystości Świętej Bożej Rodzicielki (1 stycznia). Druga część (w przygotowaniu) będzie obejmować okres Epifanii, czyli wypowiedzi papieskie od uroczystości Objawienia Pańskiego (6 stycznia) do święta Ofiarowania Pańskiego.

Warto docenić konsekwencję i wytrwałość całego zespołu redakcyjnego oraz prostą i czytelną szatę wydawniczą niniejszej serii, tj. Fundacji *Ordo et Pax* benedyktynów z Biskupowa. Ta zakonna wspólnota pięknie realizuje charyzmat swojego założyciela, który zalecał, by łączyć praktykę modlitewnej lektury Pisma Świętego z pracą (posługą) na rzecz bliźnich. Mnisi z Biskupowa w ten subtelny sposób towarzyszą kontemplacyjnej posłudze Papieża seniora z klasztoru *Mater Ecclesiae* na Watykańskim Wzgórzu. W świecie, który nie potrafi docenić ciszy i ascezy, modlitwy i pracy oraz porządku i pokoju, konieczne staje się odwołanie do ideałów św. Benedykta, twórcy zachodniego monastycyzmu i patrona Papieża z Niemiec. Jego poprzednik, św. Grzegorz Wielki, ukazując św. Benedykta jako „światlistą gwiazdę”, pragnął wskazać na jego życie i misję jako drogę wyjścia w „mrocznej nocy dziejów” (por. Jan Paweł II, *Insegnamenti* II/1, 1979, s. 1158). Wciąż można się uczyć jego *Reguły*, widząc w niej światło na naszej drodze życia z wiary.

Tajemnica Bożego Narodzenia przemawia do współczesnego człowieka przez świadectwo konkretnych ludzi oraz proste obrazy i znaki. Jest to zatem świetlista mozaika osób, tekstów, tradycji i symboli. Im są one prostsze, tym czytelniej przemawiają do współczesnego odbiorcy. Chyba dlatego tak bardzo cenimy stajenkę, choinkę, kołędę... Orędzie Bożego Narodzenia pozostanie niezmiennie: „[Słowo] stało się ciałem, zamieszkało wśród nas... Tych, którzy Je przyjęli, obdarzyło mocą, aby stali się dziećmi Bożymi” (por. J 1,12.14).